

Eesti tõsised mehed ja soome lõbusad naised

Estonias lavalaudadele jõudnud Carl Otto Ehrenfried Nicolai koomilis-fantastiline ooper "Windsori lõbusad naised" on Eesti teatrilaval juba rambivalgust näinud peaaegu 30 aastat tagasi Tartus. Sellest ajast pärineb ka Kulno Süvalepa tõlge.

Nüüdne lavastus on Soome—Eesti koostöö, külaliskunstnik on lavastaja Leena Salonen ning koreograaf Elsa Sylvestersson.

LAVASTAJA PORTREE

LEENA SALONEN: Naine on imeline olend. Ta on armastav, hell ja hea, kohanev, mõistev ja andestav — Looja tõeline meistriteos. Aga — ära pane tema kannatust proovile: iga kannatusel on piir! Naine peab lugu viisakast kohtlemisest, tähelepanuavaldustest, väikestest kingitustest, vahel ka meelitustest. Aga — kõigel on piir! Ära hinda ennast üle, mees! Sellest, et oled meessoos esindaja, ei piisa. Naise ainus mõte ei ole mees, naise ainus vajadus ei ole mees...

See on üks mõtetest, mis mind on huvitanud koomilise ooperi "Windsori lõbusad naised" juures. Minu eesmärk kunstis on igast lavastusest võtta välja maksimum. Lavastaja töö on nii hingeliselt kui füüsiliselt raske, kuid ma ei kujutle ennast tegemas midagi muud. Ma armastan oma tööd.

Inimesena püüan ma kinni pidada neist põhimõtetest, mida olen õigeks

Foto: Harri Rospu

Kumb jääb peale: eesti tõsine mees (Paul Mägi) või soome lõbus naine (Leena Salonen).

kus on juttu naiste saatusest: "Madama Butterfly", "Traviata", "Boheem", kõik väga traagilised ooperid. Kuid tähtsaim on eelmine, Oulus lavastatud Joonas Kokkose ooper "Viimsed kiusatused", eriline, südamega kirjutatud muusika. Eshitatakse küsimus, kas inimesel on õigus valida elamiseks selline motiiv, mis lubaks unustada oma lähedased.

Missuguseid muusikalisi lavateoseid olete varem lavastanud?

Lavastamisega olen tegelnud 25 aastat. "Windsori lõbusad naised" lavastasin seitse aastat tagasi Oulu Linnateatris, Falstaffi laulis Teo Maiste. Praegune lavastus Estonias on minu kahekümne neljas muusikalavastus, lisaks on veel lugematul hulgal draamalavastusi.

Olen külalisena töötanud veel Kemis, Paris, Tampere Talos, Sibe-

ritud on nii aariad kui ansamblid, kõik nõuab suurt meisterlikkust.

Proove võiks loomulikult alati olla rohkem. Tööd häiris ka asjaolu, et "Windsori lõbusate naiste" osatäitjad teevad kaasa ka kõikides teistes Estonia lavastustes. Ettevalmistusperioodi langesid "Boheemi" ja "Don Carlo" etendused ning sügise tõttu on rohkem haigestumisi. Nii et kui üks laulja haigestub, on kogu repertuaar ohus. Oleks loomulik, et uue lavastuse lõppstaadiumis saaksid osalised keskenduda peamiselt proovidele ega peaks ennast killustama proovi ja õhtuse etenduse vahel. Meil aga on see veel kahjuks nii.

Lavastaja Leena Salonen: "Kahju küll, aga kui on tegemist taolise külalislavastamisega, ei ole võimalik teha kunstnikuga sellisel määral koostööd, kui oleks tarvis

kulunud aines ja vaadata seda nii, nagu poleks sa seda kunagi varem näinud, aga hea tahtmise korral õnnestub lõpuks ka see. Teistkordse lavaversiooni loomisel on alati suureks abiks uus keskkond, uued osatäitjad, lavakujundus ja kostüümid, aga samas ikka ja jälle ka ajaline perspektiiv."

Leena Salonen mainis ka näitlejate suurest koormusest tulenevaid probleeme. Lisaks teatriga seotud koormusele on mitmed artistid veel hõivatud pedagoogitööga, mis veelgi killustab niigi nappi proovi-perioodi ega tule kasuks süvenemisele oma rolli. Samas jäi ta väga rahule Estonia solistide professionaalsete oskustega ja ütles, et tuleb meeeldi veel kord võimaluse avanedes Tallinna lavastama.

Koreograaf Elsa Sylvestersson: "Ma lootsin, et proove tuleb rohkem. Ma olen selle etenduse asjus esimest korda siin ja koreograafiat on selles ooperis parasjagu. Eelneva nädala jooksul sain tööd teha täpselt seitse tundi ja kakskümmend minutit. (Intervjuu on tehtud nädal enne esietendust — M. Ö.) Külma higi tuli otsaette, kui mõtlesin, et sellest ei tule midagi välja. "Windsori lõbusates naistes" on kolm tantsuepisoodi, kõik üsnagi pikad ja erinevad. Õnneks on Estonia balletirühm väga vastuvõtlik ja töö läheb nendega kiiresti.

Kõige parema tulemuse saab ikkagi siis, kui sinu mõtteid lennult tabatakse. Raskem oli töö balletikooli õpilastega. Nad olid justkui koomas. Lisaks kõigele käitus nende õppejõud proovides väga kummaliselt. Sellist asja, et keegi tuleb mind kõrvalt õpetama, et tehke nii

Tollal oli repertuaaris 28-29 etendust, neist 12—13 olid ooperid. Kuid tundub, et teoseid peaks repertuaaris veelgi vähem olema. Peame püüdma vältida lauljate suurt koormust, etendused ja uulavastuste proovid ei tohiks kattuda. Tuleks luua tingimused, et kaks-kolm nädalat enne esietendust muid etendusi ei toimu. Püüame seda edaspidi arvestada. Praegu on meil korraga laval sellised suurteosed nagu "Don Carlo", "Boheem", "Windsori lõbusad naised" — paar aastat tagasi poleks see olnud dramaatiline, vaid normaalne. Kuid praegu on meil lauljaid vähem, Estonias peaaegu puuduvad 35—45-aastased lauljad, kes peaksid olema põhilised tegijad.

Teine mure on nõudmised, mis meile peale surutakse. Eestis on kombeks käsitleda kõiki kümnet professionaalset teatrit ühtse tervikuna, palgad ja neile suunatud kultuuripoliitika on sarnased. Kuid Estonia on muusikateater ja muusika on rahvusvaheline kunst. Kui tahame, et meil oleks hea rahvuslik kaader, peame tegema kõik, et mujal olijad tagasi tuleks. Ent järgmise aasta eelarve, mis näeb ette, et 20% kuludest peab teater ise teenima, kätkeb endas suurt ohtu. Ooper ei too raha sisse, vaid viib välja. Hästi läheb operett. Seega: kui oleme rahateenimise vajadusel sundolukorras, kus pool repertuaarist on operett, teine pool jaotub ooperi ja balleti vahel, pole mõtet rääkida rahvusoperist — minul pole huvi sellist ooperiteatrit juhtida.

Paul Mägi: Professionaalsete muusikuid ei ole Eestis palju, nad mahuksid ära ühele laevale. Ainult

vajadus ei ole mees...

See on üks mõtetest, mis mind on huvitanud koomilise ooperi "Windsori lõbusad naised" juures. Minu eesmärk kunstis on igast lavastusest võtta välja maksimum. Lavastaja töö on nii hingeliselt kui füüsiliselt raske, kuid ma ei kujutle ennast tegemas midagi muud. Ma armastan oma tööd.

Inimesena püüan ma kinni pidada neist põhimõtetest, mida olen õigeks pidanud ja enda jaoks avastanud. See toob hinge tasakaalu, kui võid olla alati aus nii inimesena kui ka kunstnikuna.

Kus te olete õppinud ooperilavastajaks? Missuguseid eeldusi on vaja, et saada ooperilavastajaks?

Ooperilavastajaks ei ole ma kunski õppinud. Lõpetasin 1970. aastal draamalavastaja erialal Tampere ülikooli, kuid muusikalavastajale vajalikku muusikatunnetust ja liikumist olen õppinud lapsest peale — klaverimängu Tampere muusikakoolis ja balletti kakskümmend aastat erastuudios. Sellised oskused annavad lavastajale võimaluse panna muusika täpselt liikumisse.

Mis on teile hingelähedasem — ooper, operett või muusikal?

Ooper. Ooper on niisugune kunstiliik, kus lavastajal on väga palju loominguilis: võimalusi. Draamalavastustega võrreldes annab muusika ühe lisadimensiooni ja lisavõimaluse, oska ainult ära kasutada seda, mis on muusikasse kirjutatud. Teiseks, mind võlub ooper sellepärast, et see viib meid välja reaalsest maailmast. Kängelas avaldavad oma tundeid ja mõtteid lauldes ning tegutsevad lauldes, vaevalt, et igapäevases elus keegi oma mõtteid lauldes avaldab. Ooperis, et laulda ainult kauneid meloodiaid, vaid ka sisu, alati on tegemist inimestevaheliste suhete ja inimlike tunnetega.

Missugune on teie lemmikooper?

See on alati ooper, mida ma parajasti lavastan. Kuna ma olen naine, siis meeldivad eelkõige need,

Lavastamisega olen tegelnud 25 aastat. "Windsori lõbusad naised" lavastasin seitse aastat tagasi Oulu Linnateatris, Falstaffi laulis Teo Maiste. Praegune lavastus Estonias on minu kahekümne neljas muusikalavastus, lisaks on veel lugematul hulgal draamalavastusi.

Olen külalisena töötanud veel Kemis, Poris, Tampere Talos, Sibielse Akadeemia ooperistuudios, samuti Vanemuises, kus tegin Rossini ooperi "Itaallanna Alžiiris".

Neli lavastust: Johann Straussi "Nahkhiir", Rossini "Sevilla habemeajaja", Menotti "Konsul" ja Verdi "Traviata" tegin koos Peeter Liljega.

Kas Peeter Liljega oli huvitav koos töötada?

See oli minu lavastajakarjääri kõige meeldivam ja huvitavam aeg. Peeter Lilje oli teiste dirigentidega võrreldes hoopis erinev. Ta oli niisugune dirigent, kes hindas väga seda, mis näitelaval toimus. Tal oli ooperist samasugune arusaamine nagu minul — ooper peab olema teater. Ainus eesmärk on lõpptulemus — hästi tehtud ooper. Me teostasime oma eesmärgi.

LEMME KRIMM

KITSASKOHAD

Et selline riikidevaheline koostöövorm ikka ja jälle tegijate ette probleeme kuhjab, täheledata ka seekord. Järgnevalt mõningatest kitsaskohtadest tegijate endi vahendusel.

Muusikaline juht ja dirigent Paul Mägi: "Windsori lõbusad naised" võeti Estonias käsile eelkõige sellepärast, et lavastus võimaldas anda meelepärast tööd väga paljudele meie solistidele. Pilku kasvatajale heites võib näha, et kaasa teeb Estonia paremik.

"Windsori lõbusad naised" on muusikaliselt väga nõudlik teos ja seab lati üsna kõrgele. Komplitse-

nia balletirühm väga vastuvõtlik ja töö läheb nendega kiiresti.

Lavastaja Leena Salonen: "Kahju küll, aga kui on tegemist taolise külalislavastamisega, ei ole võimalik teha kunstnikuga sellisel määral koostööd, kui oleks tarvis. Meie esimene kohtumine kunstnik Pille Jäneseaga leidis aset üle aasta tagasi Oulus. Vestlesime tookord põhjalikult sellest projektist, kuid järgmine kord nägime me alles proovide alates siin Tallinnas. Tõsi küll, vahepeal olid meil mõned telefonivestlused.

Ka on väga oluline, et kunstnik viibiks nii palju kui võimalik proovides, et ei tekiks olukorda, kus lavastaja ning kujundaja liiguvad eri suundades. Mis tahes lavastuse ettevalmistamisel on olulisim kõikide lülide maksimaalne koostöö ühise eesmärgi — hea lõpptulemuse nimel. Sellist asja, et igatüki no-kitseb omaette ja alles lõpus vaadatakse, kuidas kõik kokku klapib, lubada ei saa. Kontakti ja koostööd oleks selle lavastuse ettevalmistamisel võinud rohkem olla. Teisest küljest, Pille Jänes ei saanud sinna midagi parata, et Draamateatri juubel langes meie ettevalmistusperioodiga samasse aega ja Draamateatri peakunstnikuna on tal ju loomulikult kohustus ka oma teatri ees. Kõigele vaatamata on ta teinud head tööd ja ma olen nii lavakujunduse kui ka kostüümidega rahul."

Leena Salonen on lavastanud mitmeid oopereid korduvalt. Ka "Windsori lõbusad naised" on juba korra tema kaasabil rambivalgust näinud. Sellest on praeguseks möödunud seitse aastat. Seetõttu ei valmistanud tema enese sõnul talle lavastamine Tallinnas erilisi raskusi. Leena Salonen: "Probleemid teki-vad siis, kui sama materjaliga tuleb töötada väikese ajavahemiku järel. On raske võtta ette peaaegu pähe

lähed operett. Seega, kui oleme rahateenimise vajadusel sundolukorras, kus pool repertuaarist on operett, teine pool jaotub ooperi ja balleti vahel, pole mõtet rääkida rahvusoperist — minul pole huvi sellist ooperiteatrit juhtida.

Paul Mägi: Professionaalseid muusikuid ei ole Eestis palju, nad mahuksid ära ühele laevale. Ainult arvatakse, et neid on palju. Professionaalse muusikakultuuri hoidjatele tuleks leida summad, et nad ei peaks jooksma õpetama, kui nad seda ei taha, või sõitma üle lahe väikestesse kohtadesse, samal ajal kui neil käivad teatris proovid. Tuleb jätta ära ebamäärased ja vaadatud täpselt, palju raha vaja on. Praegu on killustatus, kõik jooksevad laiali, niipea kui näevad mingit pakkumist.

N.K.: Kui teatreid käsitleda sarnastena, siis peaksime kuuluma ühte pigem Riia, Vilniuse, Helsingi, Taani jt. ooperiteatritega. Mitte et me peaksime nõudma näiteks Koppenhaageni Kuningliku Ooperi lauljaga võrdset palka, vaid hoolitsemata, et mõni anne ei läheks motivatsiooni puudumise tõttu meile kaotsi. Peab püüdma kõrvutada eesti andeid lähiareaali omadega.

P.M.: Artist soovib tähelepanu. Asi ei ole mitte niivõrd rahas, kui võrdande teadmises, et talle antakse antud olukorras maksimum. Eesti NSV-s oli Estonia kõrgeim paik, kuhu pürgida. Kui saadi Estonia solistik, oli see elu suurim saavutus. Praegu on olukord muutunud. Paljud inimesed ei lähe mitte ainult raha pärast ära. Mastaabid on teised, võib töötada siin ja seal. Selles mõttes on imetletav Estonia praegune koosseis. Need inimesed, kes siin on, armastavad oma teatrit.

MATS ÕUN

KOMMENTEERIVAD ESTOONLASED

Neeme Kuningas: Kui meie poolteist aastat tagasi Estonia juhtimise juurde tulime, oli üks esimesi samme etenduste arvu vähendada.

lähed operett. Seega, kui oleme rahateenimise vajadusel sundolukorras, kus pool repertuaarist on operett, teine pool jaotub ooperi ja balleti vahel, pole mõtet rääkida rahvusoperist — minul pole huvi sellist ooperiteatrit juhtida.

Paul Mägi: Professionaalseid muusikuid ei ole Eestis palju, nad mahuksid ära ühele laevale. Ainult arvatakse, et neid on palju. Professionaalse muusikakultuuri hoidjatele tuleks leida summad, et nad ei peaks jooksma õpetama, kui nad seda ei taha, või sõitma üle lahe väikestesse kohtadesse, samal ajal kui neil käivad teatris proovid. Tuleb jätta ära ebamäärased ja vaadatud täpselt, palju raha vaja on. Praegu on killustatus, kõik jooksevad laiali, niipea kui näevad mingit pakkumist.

N.K.: Kui teatreid käsitleda sarnastena, siis peaksime kuuluma ühte pigem Riia, Vilniuse, Helsingi, Taani jt. ooperiteatritega. Mitte et me peaksime nõudma näiteks Koppenhaageni Kuningliku Ooperi lauljaga võrdset palka, vaid hoolitsemata, et mõni anne ei läheks motivatsiooni puudumise tõttu meile kaotsi. Peab püüdma kõrvutada eesti andeid lähiareaali omadega.

P.M.: Artist soovib tähelepanu. Asi ei ole mitte niivõrd rahas, kui võrdande teadmises, et talle antakse antud olukorras maksimum. Eesti NSV-s oli Estonia kõrgeim paik, kuhu pürgida. Kui saadi Estonia solistik, oli see elu suurim saavutus. Praegu on olukord muutunud. Paljud inimesed ei lähe mitte ainult raha pärast ära. Mastaabid on teised, võib töötada siin ja seal. Selles mõttes on imetletav Estonia praegune koosseis. Need inimesed, kes siin on, armastavad oma teatrit.

N.K.: Küsimus on: kas olla või mitte olla. Kui rahvusoperit vaja ei ole, hakkame tegema ainult operette.

VIRGE JOAMETS